

SZENT ISTVÁN EGYETEM

Mezőgazdaság- és Környezettudományi Kar

**SEGÉDLET A KÖZFOGLALKOZTATÁSI PROGRAMOKHOZ
KAPCSOLÓDÓ ÁLLATTARTÁSHOZ ÉS ÁLLATITERMÉK-
FELDOLGOZÁSHOZ**

Általános észrevételek, juh- és kecsketartás

Állattartással kapcsolatos valamennyi állatfajra vonatkozó általános észrevételek

Eltérő technológia, szervezés, ellenőrzés, képzés, stb. szükséges családonként önellátást szolgáló állattartás, valamint integrált, akár piacra termelő szakosodott állattartás és feldolgozás esetén. Az önellátásra szolgáló állattartást, a hagyományosnak tekinthető korábbi parasztgazdaságok mintájára javasoljuk kialakítani. Fontos azonban kihangsúlyozni, hogy korábban állattartást végző családok tapasztalati úton, a helyi adottságok ismeretében végezték az állattartást és állati termék feldolgozást! A most mélyszegénységben élő emberek, nagy részének semmilyen tapasztalata sincs a gazdálkodással, állattartással és állati termék feldolgozással kapcsolatban. Ezért ez fontos kockázati tényező, és napi rendszerességű ellenőrzést, szaktanácsadást igényel. Fontos azt is megjegyezni, hogy a mélyszegénységben élők házához napjainkban nem tartozik semmilyen állattartásra alkalmas épület. Ezért a meglévő melléképületek előzetes felmérése, és ennek eredményeként annak felújítása, átalakítása szükséges. Amennyiben nincs állattartásra alkalmas épület, akkor előzetes szakvélemény (terv) alapján azok megépítése, akár saját kivitelezésben szükséges, esetlegesen helyben meglévő alapanyagokból. Ezért az ilyen építmények költsége nehezen becsülhető, de ugyanakkor az ilyen épületek építése, felújítása minimális költségből megoldható.

Piacra is termelő szakosodott állattartás megvalósítása esetén már terv alapján megépített komplett technológiával felszerelt állattartó épület kivitelezése szükséges. Ennek költsége pontosan csak tervek alapján megállapítható. Nagyságrendileg megbecsülhető költség a meghatározott állatlétszám és technológia esetén lehetséges.

Az **állattartás szabályozása** (nemcsak a helyi) rendkívül ellentmondásos a falvakban. Ezért ezek előzetes áttekintése, esetleges módosítása szükséges!

A **trágyakezelést** központi közös trágyakezelőben célszerű megvalósítani. Így egyrészt könnyebb, olcsóbb a kezelése és könnyebb a hasznosítása. Ezért a különböző helyeken keletkező trágya rendszeres szállításáról gondoskodni kell, illetve meg kell szervezni.

Az állatok vágására a legkézenfekvőbb megoldásnak a több állatfaj vágására alkalmas mobil vágóhidak használata célszerű, mivel ez gazdaságosan egy nagyobb régiót képes kiszolgálni. A mobil vágóhidak szétszórta elhelyezkedő állományok vágására ideálisan alkalmasak és az itt keletkezett vágott testek nemcsak szűkebb, hanem nagyobb EU-s piacon is értékesíthetők. Természetesen a meglévő vágópontok is megfelelőek saját fogyasztásra, illetve a vonatkozó rendeletben meghatározott körön belüli értékesítésre.

Fejés kisebb önellátásra szolgáló állományokban kézzel, esetleg sajtáros fejőgéppel indokolt. Piaci értékesítésre esetén mindig géppel kell fejni a tejet (sajtáros, vagy fejőállásos). Ebben az esetben tejház létrehozása is szükséges. Ezért tejtermelő állomány esetén az állomány közös legeltetése indokolt.

Saját **feldolgozásra** szánt tej és húsfeldolgozás helyben is lehetséges. **Piacra** szánt tejfeldolgozásnál 200 liter alatt tejkonyha, nagyobb mennyiség feldolgozása esetén tejfeldolgozó létesítése szükséges. Ugyan ez vonatkozik a húsfeldolgozásra is. Ezekre a feladatokra rendkívül alkalmasak a modul rendszerű telepíthető feldolgozók. (Lásd. előnyeit

a korábbi anyagban. A mobil és modul rendszerű technológiák ára 150 és 200 millió Ft +ÁFA között mozog felszereltségtől függően.)

Bizonyos méretig a mobil takarmánykeverők ajánlhatók, mivel egy ilyen mobil takarmánykeverő nagyobb térséget tud kiszolgálni úgy, hogy mindig az éppen aktuális helyre megy. Ezzel a technológiával optimálisan megoldható a helyben termett abraktakarmányok hasznosítása.

Kiskérődzők (juh, kecske) esetében tenyészérett anyajuhok, illetve kecskék *kihelyezése* a célszerű. Az anyajuhok, kecskék tartása, takarmányozása javasolható, mert ebben mutatkoznak jelentős, napjainkban kihasználatlan lehetőségek. A szaporításuk relatíve könnyen megoldható, a kritikus nevelési időszak kisebb kockázattal jár, mint a sertés és a tyúk esetében. A tejtermelés és szopósbarány, illetve -gida előállítás az anyákhoz kötött. Ezzel szemben a sertés és tyúkfaj esetében csak a nagyon kockázatos felnevelési időszak utáni 70-80 napos, 20-25 kg súlyú malac, illetve 5 hetes előnevelt csirkék kihelyezés lehetséges. A malacokat ezért vagy egy kellő szakértelemmel és technológiai felszereltséggel rendelkező helyi „gazdálkodó” kocatelep biztosíthatja, vagy ezt rendszeresen a piacról kell beszerezni. Tyúkfaj esetében jelen esetben az előnevelt 5 hetes csirkék évenkénti beszerzése és kihelyezése javasolt. Ezért most csak a kiskérődzőknél kerül ismertetésre az anyaállatok, tartása, takarmányozása, szaporítása (pároztatása), a sertés és tyúkfaj esetében nem. Szükség esetén koca és tojópár tartó telep létrehozása megoldható, de fontos felhívni a figyelmet, hogy az ilyen telepen végzett munka nagy szakértelmet, lelkiismeretes, precíz munkát igényel. A sertés tartásos részben a modellszámításnál, egy helyi gazdálkodó állítja elő a kihelyezésre kerülő malacokat a jelenlegi piaci árakon számolva.

Az elmúlt években a háztájiban előállított sertés, baromfi, nyúl mennyisége töredékére csökkent. Ennek oka az életmódváltás mellett egyértelműen gazdaság volt. A jelenlegi piaci árak mellett nem lehet gazdaságosan termelni, amennyiben az állattenyésztést, tartást, feldolgozást külön-külön kezeljük. A tervezésnél azt feltétlenül figyelembe kell venni, hogy valamennyi állatfaj tartása a jelenlegi piaci viszonyok mellett csak folyamatos pénzügyi segítség mellett lehetséges. Ha a jelenlegi piaci árak nem változnak megszűnik a szakmai és a pénzügyi segítség az elindított termelők 90-95 %-a azonnal befejezi a termelést, mert az gazdaságtalanná válik. Nem véletlenül hagyták abba a szakmailag felkészült „paraszt,, emberek az állattartást, pedig az állatok tartására alkalmas épületekkel rendelkeznek, illetve jelenleg is rendelkeznek (ólak, istállók, ketrecek, berendezési tárgyak).

Ezen csak a teljes termékpályák együttes kezelésén, támogatásán keresztül lehet érdemben segíteni. Számos jól működő állattartással rendelkező Európai Unió országban ez napjainkban is így történik. Jelentős előrelépés lenne az is, ha a melléktermékek hasznosítása takarmányozási célra nem akadályozott, hanem támogatott folyamat lenne Magyarországon is! Ez nem csak az állattartáson, állati termék előállításán segítene, hanem a „hulladékot” előállító gazdaságok, üzemek nyereségességét is javítaná!

Juhtartás és kecsketartás

Ajánlott - juh fajta/genotípus: magyar merinó (hús), gyimesi racka (hús+tej), lacaune (tej)

- kecske/genotípus: magyar parlagi, alpesi

Kihelyezéskori életkor/súly: 45-55 kg élősúlyú, 1,5-3 éves előhasi anya, vagy anyajuh, illetve anyakecske

Elhelyezés (anyajuhok, anyakecskék)

- A téli időszakban: 1,5-2 m² fedett jól szellőző, döngöltagyag padozatú helyiségben, a napi alom szükséglet egyedenként 2-3 kg szalma.
- A nyári időszakban:
 - az esti időszakban nagyobb állomány létszám esetén lehet a legelőn is az ott kialakított (nem vízállásos, árnyas, bekerített, stb.) nyári szálláson, vagy a fentiekben leírt téli szálláson,
 - nappal kisebb állomány 1-10 egyed esetén egyedi (pányvás, kosaras, stb.) legeltetés, nagyobb (10 egyed feletti) állomány esetén szakaszos legeltetés ajánlott.

Háznál történt kisebb létszám elhelyezésénél az épületek alkalmasságának ellenőrzése szükséges! Egy 300 anyajuh, vagy kecske tartására alkalmas új hodály ára fejőház nélkül egyszerű kivitelben körülbelül 20 millió Ft. Amennyiben ehhez fejőállás és tejház is kapcsolódik az plusz 15 millió Ft-ot jelent.

Itatás: Naponta lehetőleg legalább 3 alkalommal, vályúból, esetleg nagyobb létszám esetén önitatóból szükséges, anyajuhonként, anyakecskénként napi 5-10 l mennyiségben évszaktól, takarmánytól, az anyajuhok, anyakecskék biológiai állapotától, tejtermelésétől stb. függően. Itatásra rendelet szerint csak ivóvíz minőségű tiszta, üde víz alkalmas.

Etetés (takarmányozás):

- Télen veszteségek nélkül anyajuhonként, illetve anyakecskénként 2-2,5 kg/nap jó minőségű (nem penészes, előregedett, stb.) széna (réti és/vagy lucerna) szükséges. Fontos megjegyezni, hogy amennyiben az anyajuhok/anyakecskék ténylegesen felveszik naponta a 2-2,5 kg jó minőségű réti/lucerna szénát, az a teljes létfenntartó szükségletüket, egy vehem kihordását és napi 1-1,5 l tej termelését fedezi. Ez abban az esetben igaz, ha az állatok egészségesek és nincsenek különböző zavarásnak kitéve (pl. nincsenek zsúfoltan elhelyezve, megfelelően kivitelezett az itatásuk, elhelyezésük, stb.). Az abrak kiegészítés az esetleges tartási, takarmányozási hibák, illetve a nagyobb termelés miatt szükséges! A megfelelő szintű tömegtakarmány ellátást úgy lehet a legjobban biztosítani, ha a szálláshelyen (téli-nyáron egyaránt) mindig van az állatok előtt széna. Így az esetleges legeltetésből és tartásból adódó hibák kiküszöbölhetőek.
 - Rossz kondíció esetén (2 kondíciópont alatt) napi 0,4-0,5 kg gazdasági abrak pl. szemes rozs, tritikále, búza, (ezek lehetnek törtszemek is, fontos, hogy ne legyen pl. toxinnal szennyezett) etetése **indokolt**. Célszerű a napi 0,4-0,5 kg abrak mennyiséget a jobb hasznosulás érdekében naponta kétszer adni az állatoknak. Ez amennyiben lehetőség van rá tarló pl. kukorica, búza, stb.

legeltetésével kiváltható. A tarlólegeltetés nem helyettesítheti a szénaetetését!

- A vemhesség vége fele szintén a kondíció függvényében 0,4-0,5 kg abrak etetése **lehet szükséges**, az előzőekben leírt módon.
- A szoptatás (bárány-, illetve gidanevelés) és fejés ideje alatt abrak etetése **szükséges**. Szoptatás alkalmával szintén 0,4-0,5 kg gazdasági abrak etetése javasolt. Fejés alkalmával napi 1-1,5 l-es tejtermelésig nem szükséges több abrak etetése, azonban ezen felüli tejtermelés esetén tejliterenként 0,3-0,4 gazdasági abrak etetése indokolt. Fontos, hogy napi 4 litert meghaladó tejtermelésnél már hosszabb távon nem elegendő a gazdasági abrak etetése, helyette tejelő tápot kell adni az anyaállatoknak szintén tejliterenként 0,4 kg mennyiségben!
- Nyáron az anyajuhok takarmányozását legelőre célszerű alapozni. A legeltetést úgy kell megvalósítani, hogy az anyajuhok napi 8-10 kg zöldfüvet tudjanak felvenni. Taposási veszteségre legeltetéstől függően 20-25 %-ot, így 1,5-2,5 kg zöldfű többletet érdemes számolni. Abrak kiegészítésre a téli időszaknál leírt módon kell gondoskodni.

Ásványi anyag kiegészítésre minden nap szükség van, ezért juh/kecske nyalósónak mindig az állatok előtt kel lennie. A nyalósó kihelyezése célszerű nyalósó tartóban a fölösleges veszteségek (pazarlás) elkerülése érdekében.

Legeltetés:

Legelővel szemben támasztott követelmények:

A **juhok** (magyar merinó) legeltetésére elsősorban az aljfüves legelők alkalmasak. A szálfüves legelőkön nagy lesz a taposási veszteség. Amennyiben ilyen terület áll rendelkezésre, kisebb állománylétszámnál érdemes naponta lekaszálni a szálfüves területet és az állatoknak kaszálva zölden odaadni (anyánként napi 10-12 kg mennyiségben veszteséggel együtt számolva). A juhok elsősorban a fűfélét tudják jól hasznosítani, de a kétszikűek jelenléte 20-30 %-ig nem okoz gondot. Ez abban az esetben igaz, ha a kétszikűek nem mérgezőek, szúrósak, fásszárúak.

A **kecskék** (magyar nemesített) elsősorban jó ízérzékelésüknek köszönhetően elsősorban a kétszikű növényeket preferálják (általában 80%-os arányban), míg az egyszikű fűfélét kisebb mértékben, mintegy 20 %-ban veszik fel. Ezért a kecskék cserje és erősebben gyomosodott területek kitisztítására jól alkalmazhatók, sőt igénylik azt. Szúrós, tüskés növények gyérítése, sőt kipusztítására is alkalmasak, az alábbiakban ismertetett valamelyik legeltetési mód alkalmazásánál. (Szükség esetén konkrét területre kidolgozott bozótirtási legeltetési technológiát is ki tudunk dolgozni.) Természetesen ilyen legelő viszonyok között nem várhatunk intenzív tejtermelést, csak az ollók (vegyes ivarú növendékek) szükségletét nem számítva, laktációnként maximálisan 250-300 litert. Fontos azonban a figyelmet felhívni arra, hogy az állandóan változó legelő összetétel, illetve az ízt befolyásoló elsősorban nagy illóolaj tartalmú növények befolyásolhatják a tej, ezen keresztül a tejtermék ízét! Ennek kiküszöbölésére több lehetőség is van.

Legeltetési módok:

Jelen esetben kis létszám, 1-5 egyed esetén a pányvás legeltetés a célszerű, ennél nagyobb létszámnál a villanypásztoros, szakaszos legeltetés indokolt. A pásztoroló legeltetés nagy odafigyelést és szakértelmet igényel! *Pányvás* legeltetésnél arra kell

odafigyelni, hogy a pányva (pl. kötél) ne tudja az állatot megfojtani, a pányva hossza olyan legyen, hogy a napi fű mennyiséget az anyaállat könnyen fel tudja venni. Rendkívül előnyös pányvás legeltetésnél, ha az állatnak mindig módja van az ivásra, illetve árnyékba húzódásra. *Szakaszos* legeltetésnél fontos, hogy a szakaszok nagyságát úgy állapítsuk meg, hogy a szakaszon belüli fűmennyiség az állatok szükségletét 2-3 napig fedezze. Ebben az esetben is fontos, hogy az állatok számára mindig álljon rendelkezésre ivóvíz, és amennyiben a legelőn éjszakáznak akkor nyalósó is.

A pányvás és szakaszos legeltetés előnye, hogy az állatok gyakorlatilag veszteség és bizonyos értelemben válogatás nélkül lelegelik a legelőfüvet (nem szaporodnak el az állatok által kevésbé kedvelt növények). Nem lesz taposási veszteség, a fű jól tud regenerálódni, amennyiben 10-15 cm eléréséig nem legeltetik ismét ugyan azt a területet: Ennek következtében nagyobb, és az állatok számára kedvezőbb lesz a legelő fű mennyisége, illetve minősége. Ezekkel a legeltetési módszerekkel, amennyiben a fenti szabályok betartásával történik, a legeltetett gyepterület kultúrállapota is javul, ténylegesen gyommentes gyepterületet kapunk! Nem utolsó sorban előnye ezeknek a legeltetési eljárásoknak, hogy a terület pihentetésének köszönhetően az állatok visszafertőzésének (elsősorban parazitás) esélye lényegesen kisebb, mint a többi legeltetési módnál!

Szaporítás, pároztatás:

A **magyar merinó** sajátossága, hogy az egész év folyamán rendszeresen ivarzik, fogamzásra képes. A **magyar nemesített** kecske sajnos erre a tulajdonságra nézve nem homogén. Ezért erre az értékmérő tulajdonságra is érdemes lenne szelektálni. Fontos azonban, hogy mind a magyar merinó, mind a magyar nemesített kecske esetében az ivari ciklusok hosszát, az ivarzás intenzitását, stb. a környezeti tényezők, így az éghajlatiak is befolyásolják. Az anyajuhok, illetve anyakecskék csendesen ivarzanak, vagyis az ember számára állomány szinten kevésbé észrevehető ivarzási tüneteket mutatnak. Mindezek alapján két dolgot kell előzetesen eldönteni. Az egyik az anyajuh, anyakecske használatot, a másik a termékenyítési, pároztatási módot.

A magyar merinó anyajuhokat lehet évente egyszer és sűrítve (2 évente háromszor) termékenyíteni, illetve elletni. A magyar nemesített anyakecskék esetében az évente egyszeri termékenyítés mindig lehetséges, a sűrített elletés csak az előzetesen erre az értékmérő tulajdonságra szelektált állományban!

Az évente egyszeri egyidejű pároztatás és elletés előnye, hogy ebben az esetben lehet a legkevesebb hibát elkövetni, tehát ez igényel a legkevesebb szakértelmet! Hátránya, hogy az anyák csak évente egyszer ellenek, így relatíve egy anyára vetítve kevesebb bárány, illetve gida születik. Igazából ez a módszer egyhasznú tejtermelő fajtáknál ajánlható, ahol a laktáció (tejtermelés) hossza 250-300 nap. Ezért a magyar merinó és a magyar nemesített kecske fajtánál az évente egyszeri egyidejű anyajuh-, illetve kecske használati mód csak kedvezőtlen tartási, takarmányozás, stb. körülmények között ajánlott.

A termékenyítési időny ebben az esetben mindig ősszel augusztus végétől általában november közepéig tart (a húsvét időpontjától függően). Jelen esetben a későbbi kezdési időpont ajánlható, hogy a bárányok, illetve ollók március-áprilisban szülessenek. A bárányok és ollók felnevelése így könnyebben biztosítható. Az anyák amennyiben megfelelően (a fentiekben leírtak szerint takarmányozottak) kb. az ellést követően 100 napig fejhetők. Az elmúlt évtizedekben, mivel nem történt a tejtermelésre szelekció a magyar merinó fajtában, így a tejtermelés jelentős szórást mutat. A jelenlegi adatok alapján egy anyától a

báránynevelés szükségletén felül mintegy 40 liter tejjel, a magyar nemesített kecskénél anyánként az ollók szükségletén felül pedig 250-300 literrel számolhatunk.

Az *évente egyszeri osztott pároztatás és elletés* azt jelenti, hogy az anyákat ebben az esetben is évente csak egyszer, de nem egy időben pároztatják, illetve elletik. Értelemszerűen ez csak nagyobb állomány létszám esetén indokolt. Ebben az esetben két tenyészedényt különböztetünk meg. Az egyik itt is az őszi, mint az előző esetben, a második a tél végi január-februári. A télvégi tenyészedényben egyrészt azokat az anyákat pároztatják, termékenyítik, amelyeket előzetesen ekkorra tervezték pl. az egyenletesebb tejtermelés és bárány előállítás miatt, másrészt az előző őszi időszakban nem termékenyültek. Így kisebb lesz az esélye annak, hogy üresen maradnak az anyák az év folyamán. További előnye az évente egyszeri osztott elletésnek, hogy augusztusban magasabb áron és biztonságosabban értékesíthetők a bárányok és gidák. Tejtermelés esetén kiegyenlítettebb évi tejtermelés érhető el. Kiskérődzők hazai tejtermelésének, tej- és tejtermék értékesítésének éppen az az egyik legfőbb gondja, hogy nem tudnak folyamatos tejellátást biztosítani, így ez rendkívül nagy piaci hátrányt jelent! Hátránya ennek a módszernek, hogy nagyobb odafigyelést és szakértelmet igényel, mint az évente egyszeri egyidejű pároztatás, elletés használat!

Az *sűrített osztott pároztatás és elletés* azt jelenti, hogy ebben az esetben kétevente háromszor, három tenyészedényben (ősszel, télvégén az előzőekben megadott időpontokban és tavasszal május-júniusban) fedeztetjük, illetve termékenyítjük az anyákat. Az egyik évben ősszel fedeztetett anyát a következő éve tavaszán, majd a rákövetkező év tél végén fedeztetik. Így egy anya kétevente háromszor fog elleni. Ezért ebben esetben lehet egy anya után a legtöbb szaporulattal számolni. Előnye ennek a pároztatási, elletési módnak, hogy amennyiben értékesítésre kerülnek a bárányok, gidák a piaci keresletben lévő lehetőségeket jól kilehet használni. Saját fogyasztásra termelés alkalmával a bárányhús előállítás egyenletesebb. (Szükség esetén, kellően nagy állománylétszámmal lehetséges két egymással párhuzamos csoport kialakítása és eltérő ciklusban történő pároztatása, elletése. Ezzel még egyenletesebbé tehető a termelés.) Fejés elméletileg 100 napig lehetséges, de magyar merinó esetében nem ajánlott, mert az esetleges takarmányozási, tartási hibák miatt korán selejtezésre kerülhetnek az anyajuhok. A magyar nemesített kecskefajta amennyiben megfelelően szelektált és tartása, takarmányozás is ezt lehetővé teszi, ajánlható ez a módszer, mivel ezzel biztosítható az év folyamán a legkiegyenlítettebb tejtermelés. Igazából hátránya ennek a módszernek, hogy nagy odafigyelést és szakértelmet igényel, ugyanakkor gazdaságos bárány előállítás napjainkban ezzel a módszerrel érhető el. Amennyiben megfelelőek a tartási, takarmányozás, állategészségügyi, stb. körülmények átlagosan egy anyára vetítve éves szinten 1,5-1,8 báránnyal számolhatunk!

Szaporítás

Vad pároztatás alkalmával a tenyészkosokat, tenyészbakokat a tenyészedényben napközben beengedjük a nyájba úgy, hogy 30-50 anyára egy kos, illetve bakot számolunk (pl. 300 anyára 6-10 kos/bak). Ez a módszer egyszerű ugyan, de rendkívül kis hatékonyságú, sok anya (az anyák mintegy 30-35%) marad üresen. Az utódok származása, a termékenyülés, vemhesülés ideje nem ismert.

*Hárembeli pároztatás*nál szintén 30-50 anya közé engedjük be a tenyészkosokat a tenyészedényben az anyák közé, de úgy, hogy közben vagy a legelő szakaszonként, vagy a szálláshelyen 30-50-es csoportokat alakítunk ki. Ebben az esetben valamivel jobb lesz a termékenyülési, vemhesülési arány, mint az előző esetben és ismert lesz az utódok származása.

Kézből való pároztatásról akkor beszélünk, ha az ivarzó anyajuhokat odavezetjük a tenyészkoshoz és a tenyészkos fedezi az anyát. Egy tenyészkosra kétnaponta 3-5 anyával számolhatunk, mivel minden anyát kétszer fedeztetünk ugyanazzal a kossal kb. 12 óra különbséggel. Az ivarzó anyák kiválogatása legegyszerűbben jelzőpárnás próba kosokkal, vagy bakokkal történhet.

Elletés és bárány-ollónevelés:

Az elletés épülethez kötött. Erre a célra száraz, szalmával megfelelően almozott huzatmentes hodály alkalmas. Az anyák a bárányaikkal együtt tartjuk választásig (6-10 hetes korig). Választás után a bárányok/gidák értékesíthetők, tovább hizlalhatók, vagy tenyésztésben tarthatók.

A szaporítás és a báránynevelés a két legkritikusabb szakasza a juh-, illetve kecsketartásnak.

Fejés és elsődleges tejkezelés:

A mennyiben fejünk a fejés a legmunkaigényesebb folyamat és nagy szakértelmet igényel. Történhet kézzel, géppel pl. sajtáros megoldással és fejő álláson. Fejéshez az ezt végző személyek képzése szükséges!

Tejfeldolgozás:

A tejfeldolgozás történhet helyben, saját fogyasztásra, vagy nagyobb mennyiségben 200 l/nap alatt tejkonyhában, ennél nagyobb napi mennyiség esetén tejfeldolgozóban. Ezt a korábbi anyag tartalmazza. **Tejfeldolgozást (a saját fogyasztásra szántat nem számítva) csak megfelelően képzett és higiénéjével rendelkező, egészségügyileg alkalmas személyek végezhetnek!**

Vágóbárány-/gidaértékesítés és vágás:

A választott bárányokat általában 16-24 kg súlyban értékesítik Magyarországon. Amennyiben ennél nagyobb testsúlyban tervezzük az értékesítést (ez esetlegesen piacbővítést tenne lehetővé, mivel nagysúlyú bárányból az EU szükségletének mintegy 19-20 %-át importálja elsősorban Ausztráliából, Új-Zélandból) fél-intenzíven, vagy intenzív bárányhízalás szükséges. Ez megfelelő szervezés, illetve technológiai sorrend megtervezése és betartása esetén történhet az anyajuhok számára kialakított hodályban is, de lehet külön erre a célra építeni hízalásra alkalmas épületet.

A bárányok vágása, saját fogyasztásra vágóponton, nagyobb mennyiség esetén eladásra vágóhídon történhet. A korábbi anyagban szereplő mobil vágóhíd, szétszórva lévő kisebb állományok vágására rendkívül alkalmas. Egy mobil vágóhíd egy kisebb-nagyobb térséget kiszolgálhatna. Ennek előnyei akkor ismertettek lettek. Fontos, hogy megfelelő mennyiség, minőség és időbeni elosztás esetén biztonságosan, jól értékesíthetők a vágott testek.

Állategészségügy:

Parazitamentesítés, nyírás, körmözés, stb. elvégzése szükséges a vonatkozó rendeletek és a helyi állatorvos előírása szerint.

Trágyakezelés:

A trágyakezelés mélyalmos rendszer esetén nem szükséges, mivel ebben az esetben a mélyalom közvetlenül kijuttatható a szántóföldre. Amennyiben nem mélyalmos rendszerű a

tartástechnológia célszerű a faluban kialakított központi trágyatárolóban kezelni, majd innen szervezett formában hasznosítani a trágyát.

Költségvetés:

Egy anyajuh éves takarmány költsége a legelő fű értéke nélkül a széna és a gazdasági abrak értékétől függően 7.500-10.000 Ft/anyajuh. Egy anya után évente sűrített osztott elletés alkalmával 1,8 báránnyal számolhatunk. A tejesbáránnyok átvételi ára idényenként és évenként változó. Példaként 20 kg-os tejes bárány súlyával és 850 Ft-os átvételi árral számolva ez egy bárány esetében 17.000 Ft, ami 1,8 báránynál már anyánként 30.600 Ft árbevételt jelent. Megjegyzésként a jelenlegi egy anyára vetített értékesített bárány szaporulat Magyarországon (általánosan elterjedt az évente egyszeri elletés a jellemző) 0,75 bárány!

A juhok fejése 40 literes laktációs tejtermeléssel számolva csak akkor éri meg, ha az nem igényel külön beruházást, és saját vagy közvetlen fogyasztásra történik.

Kecske

Egy magyar parlaji/alpesi fajtájú fejős kecske laktációként 300-500 l tejet termel, 10.000-16.000 Ft éves takarmányozási költség mellett. A gidák értékesítési ára alacsonyabb, mint az általuk elfogyasztott tej értéke, ezért jelenleg célszerű minél fiatalabb korban és kisebb súlyban értékesíteni. Évente egyszeri elletés alkalmával a gidák utáni várható árbevétel anyánként 5-6.000 Ft.

A kecsketej, amennyiben közvetlenül kerül értékesítésre az ára 300 Ft/l. Tovább feldolgozásra értékesítés alkalmával 200 Ft/l.

Egy kiló kecsketúró kereskedelmi ára nagyságrendileg 2.000 Ft, amelyet 6-7 l kecsketejből lehet előállítani.

Egy kiló kecsketejből készült lágysajt kereskedelmi ára nagyságrendileg ízesítéstől függetlenül 3.000 Ft.

A kecsketej átvételi árát nem számítva, nagymértékben befolyásolja, hogy milyen minőségben, milyen volumenben, milyen egyenletesen, és milyen piacra értékesít a termelő. Kecske tejtermékek nemcsak hazai, hanem külföldi piacra is értékesíthetők. A megcélzott piactól, volumentől függően lehet kalkulálni. A fentiekben ismertetett árak, hazai kistermelői értékesítésre vonatkoznak.

A tejfeldolgozásnál figyelembe kell venni, hogy az egyrészt beruházás igényes, és nagy szakértelmet, személyi higiéniát igényel, másrészt plusz munkahelyet teremt és növeli az értékesítés biztonságát. Fontos azonban ebben az esetben is a teljes termékpályák kialakítása!

Saját fogyasztásra, illetve önellátásra tervezve 4-5 anyakecske biztosíthatja egy család szükségletét.

JAVASLATOK

Juh- és kecsketartás:

Húselőállítás:

Előnyei: egyszerű tartási eszközök, minimális hozzáértés szükséges, alacsony színvonalú takarmánytermesztés esetén is tarthatóak az állatok.

Hátrányai: erősen szezonális munkaerő lekötés (báránynévelés és rövid hizlalási időszakban), szezonális és alacsony jövedelmezőség, év legnagyobb részében minimális élőmunka szükséglet, alacsony hozamszintek.

Javasolt forma: legeltetett magyar merinó fajtájú juhok

Tejelőállítás:

Előnyei: napi, folyamatos és fajlagosan nagy munkaerőigény, jelentős és állandó jövedelemtermelés, megfelelő szakértelem, munkavégzés, tartá- és takarmányozás technológia esetén magas hozamszintek, a tej mellett bárányértékesítés is jövedelmet ad.

Hátrányai: nagyobb figyelem és hozzáértés szükséges, közepes szintű takarmánytermesztés kívánatos.

Javasolt forma: legeltetett lacaune, gyimesi racka fajtájú juhok, magyar parlagi, alpesi fajtájú kecskék.

Gödöllő, 2014. szeptember 4.

Összeállította: Dr. Gyuricza Csaba egyetemi docens

